

Don DeLillo. „Kosmopolis“

Inglise keelest tõlkinud Liisi Rünkla.

AASTA 2000
üks aprillipäev

ESIMENE OSA

1

Uni jäi nüüd sagedamini tulemata, mitte korra või kaks nädalas, vaid neli korda, viis. Mis ta siis tegi, kui nii oli? Ei läinud jalutama, ei kõndinud päikesetõusule vastu. Tal ei olnud ühtki nii lähedast sõpra, keda sobinuks helistamisega vaevata. Mida oligi tal öelda? Asi oli vaikustes, sõnu ei olnud.

Ta proovis lugeda, aga see ei uinutanud, pigem äratas. Ta luges teaduslikke tekste ja luulet. Talle meeldisid napid luuletused valgel pinnal, hoolikalt seatud, paberisse söövitatud tähtede read. Luuletused panid märkama, kuidas ta hingab. Luuletus kooris hetke alasti, näitas asju, mida ta harilikult tähele panna ei jõudnud. Nii avanes luuletus, vähemalt tema jaoks, öösel, kõik need pikad nädalad, hingetõmme hingetõmbe järel, pöörlevas toas, läbi kolme korruse ulatava korteri kõige ülemisel korral.

Ta proovis magada püstijalu, ühel ööl, mediteerimiskongis, aga ei olnud piisavalt meisterlik, piisavalt munk, et sellega toime tulla. Unest läks ta mööda ja sattus teisele poole, kuupaisteta vaikelusse, kus kõik jõud on tasakaalus. See oli üürrike kergendus, väike paus rahutu teadvuse tuksetes.

Lahendust ei olnud. Ta proovis rahusteid ja unerohutusi, aga need tegid ta sõltuvaks, saatsid iseenda kitsastesse spiraalidesse. Kõigel, mis ta tegi, lasus ta enda vari, kõik oli kunstlik. Kõige ähmasematki mõtet varjutas ärevus. Mis ta siis tegi? Analüütikuga kõrge seljatoega nahktugitoolis ta aru ei pidanud. Freud on läbi, järgmiseks Einstein. Täna õhtul luges ta erirelatiivsusteooriat, inglise ja saksa keeles, aga lõpuks pani raamatu käest ja lebas täiesti liikumatult, proovis koondada tahet, et öelda sõna, mis kustutaks valguse. Tema ümber ei olnud midagi. Oli vaid müra pea sees, mõte ajas.

Tema surm ei oleks tema lõpp. See oleks maailma lõpp.

Ta seisis aknal ja vaatas, kuidas suuropäev koidab. Vaade ulatus üle sildade, kanalite ja väinade, üle äärelinnade ja hambapastaste agulite, maa ja taeva mõõtmestesse, mille kohta ei saa öelda muud kui sügav kaugus. Ta ei teadnud, mida ta tahab. All jõel oli veel öö, pooleldi öö, ja tuhakarva vine heljus kaldapealse korstnate kohal. Ta mõtles, et libud on laternate alt nurkadelt kõik juba läinud, oma parditagumikke hõõritades, muu arhailine äri alles algab, kaubikud veerevad turgudelt ära, ajalehed veetakse laiali. Leivaa autod sõidavad läbi linna ja mõni üksik hullunud masin põikleb tänavatel, kõlarid valjusti jauramas.

Kõige õilsam asi, sild üle jõe, ja selle kohale tõusmas ere päike.

Ta vaatas, kuidas sajad kajakad saadavad allavoolu vankuvat praami. Neil on suured tugevad südamed. Ta teadis seda: ebaproportsionaalselt suured oma keha kohta. Kunagi oli ta tundnud huvi ja lindude anatoomiat üksikasjaliselt õppinud. Lindude luud on seest õõnsad. Poole pärastlõunaga suutis ta endale selgeks teha kõige keerukamaid asju.

Ta ei teadnud, mida ta tahab. Ja siis teadis. Ta tahab lasta juukseid lõigata.

Ta seisis veel natuke aega, vaatas üksikut kajakat, kuidas see kerkis kõrgemale ja laugles õhus, imetles lindu, mõtles, kuidas oleks olla see lind, proovis seda tunda, tunda ise raipesööja näljase südame visa tõsist rütmi.

Ta kandis ülikonda ja lipsu. Ülikond kängitses kummuvaid treenitud rinnalihaseid. Talle meeldis öösiti treenida, tõmmata raskusi, teha stoiliselt korrates kükke ja kätekõverdusi, see neelas päeva kära ja sunni.

Ta kõndis läbi korteri, nelikümmend kaheksa tuba. Ta tegi nii ikka, kui tundis kõhklust ja rusutust, kõndis läbi ujula, salongi, võimla, läbi haiakvaariumi ja kinosaaali. Vene hurtade juures ta peatus ja rääkis koertega. Siis läks teise tiiba, et vaadata valuutakursse ja uurida aruandeid.

Jeen oli vastu ootusi üleöö tõusnud.

Ta läks tagasi üles elutubadesse, kõndis nüüd aeglaselt, seisatus igas toas, hingas iga tuba sisse, nägi sügavalt, märkas kõiki energiasid, kiirgust ja lainetust.

Maalid seintel olid eelkõige värviväljad, geomeetrised, suured lõuendid, need valitsesid ruumi üle ja löid aatriumi laeakna all harda vaikuse: kõrged valged maalid ja nirisev purskkaev. Aatriumis oli pinget ja ootust nagu ikka kõrgetes ruumides, mis nõuavad aupaklikku vaikust, et neid õieti näha ja kogeda, mõnes tuleb kõndida tasa ja võlvi all sahistavad kaljutuvid.

Talle meeldisid maalid, mida tema külalised vaadata ei osanud. Valged maalid, kuhu oli noaga peale kantud paksult värvikihte, jäidki paljudele arusaamatuks. Et need ei olnud uued, olid nad veelgi ohtlikumad. Uus ei ole enam ohtlik.

Ta sõitis alla marmorfuajeesse, liftis mängis Satie. Tema eesnääre on asümmeetriline. Ta läks välja ja üle tänava, siis pöördus ja silmitses maja, milles elas. Ta tundis, et on majaga üks. Sel on kaheksakümmend üheksa korrust, algarv, tuhmist pronksjast klaasist silmatorkamatus kestas. Neil on ühine serv või piir, pilvelõhkujal ja mehel. See on üheksasada jalga kõrge, maailma kõige kõrgem elutorn, tavaline risttahukas, mille ainsaks sõnumiks on see, et ta on suur. Banaalsus, mis ajapikku hakkab mõjuma tõeliselt jõhkrana. See talle maja juures meeldiski. Kui tal selline tunne oli, meeldis talle seista ja vaadata. Ta tundis ohtu, oli uimane, hajus.

Jõelt tuli lõikavat tuult. Ta võttis pihuarvuti ja tegi endale märkme, et sõna „pilvelõhkuja“ on anakronistlik. Ükski uuem struktuur ei peaks seda nime kandma. See kuulub endisaegsetele aukartlikele hingedele, nooljatele tornidele, millest kõneldi kaua enne tema sündi.

Pihuarvuti ise on asi, mis on kasutuselt kadumas. Ta teadis, et peaks selle ära viskama.

Torn andis talle jõudu ja sügavust. Ta teadis, mida ta tahab, tahab juukseid lõigata, aga ta seisis veel natuke aega kasvavas tänavamüra ja uuris torni massi ja mastaapi. Selle pinna üks väärtusi oli näpata ja murda jõe valgust, aimata järele taeva pidevat muutumist. Tekstuuri ja peegelduste aura. Ta mõõtis pilguga selle kõrgust ja tundis end sellega seotuna, neid ühendas pind ja keskkond, mis pinnaga kummaltki poolt kokku puutus. Pind eraldab sisemist ja välist ja ei kuulu ühele vähem kui teisele. Kunagi duši all oli ta pindadele mõelnud.